

УДК 347.2.3

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.09>**Вадим Цюра,**

докт. юрид. наук,

професор кафедри цивільного права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПЦІЯ ПОНЯТТЯ «МАЙНО» (POSSESSIONS) І ЙОГО ТЛУМАЧЕННЯ (КВАЛІФІКАЦІЯ) У СВІТЛІ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

У статті розглядаються питання поняття майна в теорії та практиці цивільного права. Окремо проводиться аналіз поняття майна в доктрині цивільного права, наводяться окремі погляди дореволюційних учених щодо поняття майна та майнових відносин. Наголошується, що сьгодні питанням поняття «майна» та майнових відносин увага практично не приділяється в наукових працях. Крім цього, визначається, що останнім часом правозастосовна практика українських судів, яка все більше орієнтується на практику й адаптується до практики Європейського суду з прав людини, потребує фундаментальних напрацювань і рекомендацій щодо кваліфікації базових понять: «майно», «майнові права», «мирне володіння майном» тощо.

Поняття «майно» досліджується в розумінні, яке покладене в основу ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та її основоположних свобод.

Окремо аналізується поняття «майно» в контексті практики Європейського суду з прав людини. Визначається, що поняття майно, по-перше, має автономне значення в контексті застосування Конвенції та протоколів до неї; по-друге, стосується цілої низки об'єктів, щодо яких у фізичних і юридичних осіб виникли або можуть виникати в майбутньому майнові інтереси: а) речей; б) майнових прав; в) активів; г) боргових зобов'язань за судовими рішеннями; д) корпоративних прав на активи компанії; е) майнових прав, які виникають із зобов'язань на фондовому й інших фінансових ринках; є) клієнтського портфелю компанії; ж) прав, які надаються за банківськими й іншими ліцензіями у сфері здійснення професійної діяльності; з) прав та інтересів щодо очікуваного доходу; и) прав, які стосуються об'єктів інтелектуальної власності; і) прав щодо передачі майна та/або житла в оренду; ї) прав на отримання соціальних виплат та пенсій; к) пов'язані із завданням шкоди майну особи внаслідок збройних конфліктів.

Характеризується ціла низка рішень Європейського суду з прав людини, що стосується поняття й видів майна. Визначається, що Суд досить гнучко підходить до тлумачення цього терміна, поступово розширюючи його зміст і включаючи до нього все нові та нові елементи.

Ключові слова: майнові відносини, рішення Європейського суду з прав людини, цивільне право, речі, активи, права й інтереси суб'єктів, очікуваний дохід, нерухоме майно, рухоме майно, банківський внесок.

Постановка проблеми. Поняття «майно» в теорії і практиці цивільного права є досить багатогранним. У різні роки в доктрині цивільного права щодо змісту цього поняття висловлювалося багато точок зору. У найбільш ранніх роботах дореволюційних учених майно та майнові відносини розглядалися здебільшого як сукупність майнових прав на об'єкти матеріального світу (речі в речових правах, наявне майно) та на об'єкти нематеріального світу (борги, права на чужі речі тощо). У низці робіт того періоду поняття «майно» не виділялося взагалі, а розглядалося в контексті тілесних і безтілесних речей [1].

У радянські часи майнові відносини та майно ототожнювалися подекуди з речовими відносинами або пов'язувалися з виробничими відносинами, у яких наявний вольовий момент [2].

Сьгодні питанням поняття «майна» та майнових відносин увага практично не приділяється в наукових працях. За влучним висловом одного з дуже небагатьох дослідників у цій сфері С.І. Шимон, зміст указаних понять українським авторам є настільки очевидним, що в наявній літературі більшість вітчизняних учених обмежуються лише посиланнями на радянських науковців [3], не вдаючись до детального аналізу його сутності в нових еко-

номічних умовах. Поділяючи думку вченого, зазначимо, що поняття «майно» у світлі значного ускладнення майнових і немайнових відносин в останні десятиліття як ніколи потребує наукового вивчення, адже останні тенденції розвитку електронних правочинів, нових видів майнових прав, виникнення неіснуючих раніше об'єктів цивільного обороту (інтернет-магазин, інтернет-акаунт, бізнес-акаунт у соціальній мережі, токен, електронний коін, домен тощо) вимагають нових підходів та осмислення в світлі наявних доктринальних напрацювань.

Не менш актуальним указане завдання видається й з погляду вирішення практичних завдань, тому що останнім часом правозастосовна практика українських судів, яка все більше орієнтується на практику та адаптується до практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Європейський суд, Суд), потребує фундаментальних напрацювань і рекомендацій щодо кваліфікації базових понять «майно», «майнові права», «мирне володіння майном» тощо. І хоча із цього приводу існують окремі праці [4], більшість із них фрагментарно досліджують це питання або в контексті окремих авторських підходів до його розкриття.

Тому метою статті є дослідження базових понять, передусім поняття «майно», яке покладене в основу ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини та її основоположних свобод [5] (далі – Конвенція), їх доктринальне осмислення в контексті наявних поглядів у доктрині та практиці ЄСПЛ і формування відповідних пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України та правозастосовної практики.

Виклад основного матеріалу. Розпочати варто з термінів і їх перекладу. Зокрема, відповідно до назви ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, її назву мовою оригіналу сформульовано як «Article 1 «Protection of property». В українському перекладі, розміщеному на електронному порталі Верховної Ради України [6], у назві зазначено лише «Стаття 1» без указівки на саме найменування, яке б мало бути перекладено як «Захист права власності». Термін «*property*», відповідно до Black's Law Dictionary, тлумачиться як (переклад тут і далі наш – В. П.):

«...the right to possess, use, and enjoy a determinate thing (either a tract of land or a chattel); the right of ownership...» [7];

«право володіти правами, використовувати права й користуватися правами на визначену річ (земельну ділянку чи рухоме майно); право власності...».

Отже, у назві статті мова йде про захист права власності. Разом із тим у ч. 1 ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції вже з'являється інший термін – «*possessions*». Зокрема, у наведеній статті сформульовано таке положення: «*Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions*» (Будь-яка фізична чи юридична особа має право мирного користування своїм майном). Отже, автори Протоколу № 1 до Конвенції ввели термін «*possessions*», який, за задумом, мав би максимально охопити всі випадки, що опосередковують належність будь-якого майна особі.

Варто відмітити, що концепція «*possessions*», використана в цьому випадку, має автономне значення, незалежне від його змісту і тлумачення в національних правопорядках, на чому неодноразово наголошував ЄСПЛ [8]. Зміст терміна охоплює як наявне майно (*existing possessions*), так й активи, включаючи вимоги, стосовно яких заявник може обґрунтувати, що вони випливають із його «законних очікувань» (*legitimate expectation*). «*Possessions*» включає також права на речі (*in rem*) і на дії інших осіб (*in personam*). Крім цього, термін охоплює нерухомі (*immovable*) та рухомі (*movable*) об'єкти й інші інтереси власників [9].

Аналіз практики ЄСПЛ дає змогу зробити висновок, що термін «майно» (*possessions*), по-перше, має автономне значення в контексті застосування Конвенції та протоколів до неї; по-друге, стосується цілої низки об'єктів, щодо яких у фізичних і юридичних осіб виникли або можуть виникати в майбутньому майнові інтереси: а) речей; б) майнових прав; в) активів; г) боргових зобов'язань за судовими рішеннями; д) корпоративних прав на активи компаній; е) майнових прав, які виникають із зобов'язань на фондовому та інших фінансових ринках; є) клієнтського портфелю компанії; ж) прав, які надаються за банківськими та іншими ліцензіями у сфері здійснення професійної діяльності; з) прав та інтересів щодо очікуваного доходу; и) прав, які стосуються об'єктів інтелектуальної власності; і) прав щодо передачі майна та/або житла в оренду; ї) прав на отримання соціальних виплат та пенсій; к) пов'язані із завданням шкоди майну особи внаслідок збройних конфліктів.

Більш детально склад поняття «*possessions*» визначено в науково-методичному посібнику для суддів, підготовленому фахівцями ОБСЄ на основі аналізу практики ЄСПЛ. Зокрема, до такого майна авторами зараховано:

1. «усе «власне» майно особи, що може входити до складу спадщини та яке можна заповісти;

2. нерухомість, зокрема мастки, земельні ділянки й будинки, окремі будинки й інша нерухомість;

3. прибутки, що випливають із власності, зокрема орендна плата (рента), передбачена договором, добровільно укладеним відповідно до законодавства;

4. рухоме майно, наприклад, картина або речі особи, що знаходяться в її помешканні;

5. банківські внески;

6. частка в пенсійному фонді;

7. кошти/присуджені суми, належні до виплати заявникам на підставі остаточного й обов'язкового до виконання арбітражного рішення;

8. кошти, належні заявникам на підставі судових рішень, які є остаточними та підлягають виконанню;

9. «активи», які можуть виникнути, зокрема, на підставі позову про відшкодування шкоди, що виникає з її заподіянням;

10. «правомірні очікування»/«законні сподівання» вчиняти певні дії відповідно до виданого державними органами дозволу (наприклад, правомірні сподівання бути здатним здійснювати запланований розвиток території, з огляду на чинний на той час дозвіл на промислове освоєння землі);

11. майнові права, наприклад, набути на підставі заповіту право на одержання орендної плати (ренти) за користування земельною ділянкою;

12. власні приватні інтереси, визнані відповідно до національного права;

13. акції компанії;

14. патенти;

15. «гудвіл» (*goodwill*) – накопичені нематеріальні активи підприємства, що включають її найменування, репутацію, ділові зв'язки (у тому числі клієнтуру), товарні знаки тощо;

16. власність «фірми»;

17. інше «майно», що «становить економічну цінність», зокрема необхідні для здійснення підприємницької діяльності дозволу чи ліцензії [10].

Як видно з наведеного переліку, деякі елементи поняття «майно» є не зовсім традиційними у світлі теорії українського цивільного права та правозастосовної практики. У зв'язку з цим наведемо ілюстрації кількох рішень, на які посилається відомий фахівець із практики ЄСПЛ Донна Гом'єн. Так, Суд розглянув кілька справ, у яких він визначив зміст поняття «майно» відповідно до ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Так, у справі *Mellacher and others v. Austria* (1989) [11] заявник стверджував, що право одержувати орендну плату за угодою про оренду є правом на власність, яке відрізняється від

права на використання власності. Суд не погодився із цим, звернувши увагу на те, що *право укласти угоди на оренду є складником права використання нерухомого майна й, отже, є аспектом права на володіння цією власністю*. Далі Суд визнав, що введення Австрією контролю за орендною платою належало до меж її розсуду, отже, порушення права на власність не було.

У кількох заявах ішлося також про те, що різного типу дозволи, на думку осіб, яким надано такі дозволи, розцінювалися як власність згідно зі ст. 1 Протоколу № 1. Зокрема, Суд погодився з тим, що дозволи є власністю за змістом ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, але разом із тим зазначив, що держава надає дозвіл на певних умовах, якщо власник порушує ці умови, то держава може не надати новий або анулювати вже виданий дозвіл. У справі *Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden* (1989) [12] Суд погодився з тим, що позбавлення ліцензії на продаж алкогольних напоїв дійсно було порушенням ст. 1 Протоколу № 1, тому що така ліцензія була важливим елементом організації роботи ресторану, при цьому Суд ухвалив, що умови позбавлення ліцензії належали до дискреційних повноважень уповноважених органів Швеції.

У справі *Van Marle and others v. The Netherlands* (1986) [13] Суд ухвалив рішення, що чесне ім'я («*good will*») за певних обставин теж може розглядатися як «власність» за змістом ст. 1 Протоколу № 1: «*Завдяки власній праці заявники створили свою клієнтуру; це в багатьох стосунках мало характеристики приватного права, становило певну цінність і, отже, було власністю за змістом статті 1*».

Крім цього, у низці рішень Суд чітко зазначив, що не існує ніякого володіння власністю до тих пір, поки особа не може заявити про своє право власності. Іншими словами, право власності не містить у собі права на набуття власності. Так, у справі *Marckx v. Belgium* (1979) [14] Суд визнав, що права матері, якій відмовлено у праві заповісти спадок своїй дочці, порушені згідно зі ст. 1 Протоколу № 1, але при цьому права дочки не порушені, тому що *наміри* стосовно набуття власності не захищаються цією статтею. У справі *Van Der Musselle v. Belgium* (1983) [15] Суд ухвалив рішення, що вимога до адвоката надавати певні послуги безоплатно не позбавляла його наявної власності й не порушувала ст. 1 Протоколу № 1.

Отже, термін «майно» поширюється на всі «безумовні права», які може довести особа, включаючи, зокрема, активи, що пов'язані з приватним правом (такі як пайові внески чи фінансові претензії, в основі яких лежить контракт або делікт), а також окремі

економічні й соціальні виплати, які пов'язані з публічним правом [16].

Найбільш чітко підхід щодо кваліфікації поняття «*possessions*» сформульовано у справі *Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH v. Netherlands*, де питання полягало в сумісності ст. 1 Протоколу № 1 із описом і продажем голландськими податковими органами бетономішалки. У відповідь на аргумент Відповідача, що стосовно зазначеного вище майна та відповідно до голландського законодавства продавець не може скористатися будь-якими «правами», захищеними ст. 1 Протоколу № 1, Європейський суд заявив (§ 52) таке:

«Поняття «майно» (французькою – «biens») у ст. 1 Протоколу № 1 має автономне значення, яке, безумовно, не обмежується власністю на фізичні речі: деякі інші права й інтереси, що становлять активи, також можуть розглядатися як «майнові права», а отже, як «майно» для цілей цього положення. У цьому контексті безперечно, чи має Gasus право на бетономішалку вважатися правом власності або речовим правом безпеки. У будь-якому випадку вилучення та продаж бетономішалки означало «втручання» у право заявника на «мирне користування» «майном» у значенні ст. 1 Протоколу № 1».

Отже, з наведеного аналізу видно, що термін «*possessions*» у практиці ЄСПЛ пов'язується з терміном «майно» в його найбільш широкому розумінні. Не вдаючись у статті до розгорнутого аналізу наведених видів майна, відзначимо, що всі вказані види об'єктів цивільного обороту за тих чи інших обставин можуть кваліфікуватися як майно в розумінні Конвенції. Із цього приводу в наступних статтях ми будемо здійснювати детальні дослідження. Разом із тим у рамках цієї статті зупинимось лише на автономності тлумачення Судом поняття «майно» (*possessions*).

Під час розроблення Конвенції в авторів поставало питання щодо впровадження терміна, який міг би виконати роль як всеохоплюючого й такого, що був би значною мірою гнучким і придатним для розширеного тлумачення незалежно від його конкретного змісту в національних правопорядках, адже, урегульовуючи відносини, які впливають із широкого кола майнових відносин, Конвенція, з іншого боку, покликана в контексті захисту права власності надати максимально широке охоплення випадків порушення такого права. Важливо, щоб усі випадки порушення права власності, незалежно від того що є об'єктом такого права, отримали належну оцінку суду та висновок щодо обґрунтованості позовних вимог чи, навпаки, необґрун-

тованості. У цьому стосунку важливо, щоб зміст терміна, який використовується для цих потреб із позиції його тлумачення, відповідав як звичайному ужитковому значенню (*utterance meaning*) та охоплював більшість випадків, для яких такий термін передбачено та з чим він асоціюється в його користуваць, так і контекстному значенню відповідної частини міжнародного договору, наприклад, окремої статті чи розділу (*sentence meaning*), а також загальному значенню міжнародного договору загалом (*receiver meaning*) [17]. Правильно зазначає С. Другенбрук, що складність формулювання й добору відповідного терміна зумовлена множинністю способів, з допомогою яких національні правопорядки можуть тлумачити відомий їм термін, а також необхідністю створення для відповідного терміна запровадженого в Конвенцію режиму автономного тлумачення й застосування, адже в протилежному разі учасники Конвенції в силу розбіжностей правопорядків, особливостей лінгвістичного використання та перекладу терміну змогли б маніпулювати своїм «національним» тлумаченням з метою обходу застосування Конвенції та обов'язковості її положень [18].

З іншого боку, підхід, заснований на створенні автономної концепції, так само не позбавлений ризиків, пов'язаних із тим, що така концепція першопочатково не може охопити всі наявні й відомі національним правопорядкам приватні випадки кваліфікації поняття «майно», адже завжди може виникати ситуація, коли в рамках конкретних відносин ЄСПЛ повинен бути готовий не просто застосувати відповідну норму права, а «притосувати» її до застосування в рамках відповідних відносин та обставин справи. Це яскраво видно, якщо аналізувати еволюцію поглядів ЄСПЛ на концепцію *possessions*, яка, за справедливим зауваженням учених, усе ще знаходиться в постійному процесі становлення й оновлення її змісту [19]. Із цього випливає висновок, що підхід автономності розбудови концепції *possessions* має як переваги, так і не позбавлений недоліків, які можуть мати серйозне значення для правозастосовної практики, тому що в тих країнах-учасниках конвенції, де практика ЄСПЛ є джерелом права, а Україна належить до їх числа (ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [20]), те чи інше тлумачення буде мати визначальний вплив і на практику застосування відповідних норм національними судами.

Отже, з позиції правозастосування спробуємо дослідити, якими критеріями керується ЄСПЛ, оцінюючи застосов-

ність ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції в частині автономного тлумачення концепції *possessions* стосовно фактичних обставин, які належить установити під час розгляду кожної окремої справи.

З позиції правозастосування видається, що *перше*, що має бути встановлене в кожній справі, є те, чи були обставини справи, зазначені позивачем як порушення його прав, дійсно такими, які охоплюються статтею 1 і випливають зі ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Так, у відомій і широко обговорюваній справі *Beyeler v. Italy* (2000) [21] Суд указав, що «Уряд і Комісія вважали, що заявник ніколи не ставав власником картини. У зв'язку з цим Суд зазначає, що поняття «майно» в частині 1 статті 1 має автономне значення, яке не обмежується власністю на фізичні товари та не залежить від формальної класифікації у внутрішньому законодавстві, а стосується інших визначених прав та інтересів, якими для цілей цього положення також можна вважати активи, що встановлюють «майнові права», отже, можуть уважатися як «майно» ... Питання, яке потрібно розглянути, полягає в тому, чи в силу обставини справи, які розглядаються загалом, заявнику належить суттєвий інтерес, захищений ст. 1 Протоколу № 1. ...». Те саме сформульовано в справах: § 62 *Depalle v. France* (2010) [22]; § 63; *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* (2007) [23]; § 124 *Öneriyildiz v. Turkey* (2004) [24] тощо.

Другим аспектом є встановлення змісту внутрішньонаціонального права щодо кваліфікації відповідного інтересу як такого, що охоплюється поняттям «*possession*» за змістом Протоколу № 1 до Конвенції. Той факт, що внутрішнє право країни не визнає конкретний інтерес як «право» чи навіть «право власності», не обов'язково перешкоджає такому інтересу за конкретних фактичних обставин справи бути визначеним як «*possession*» у розумінні ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, а отже, отримати визнання та правовий захист [25].

По-третє, Суд може здійснити застосування внутрішнього права країни, яке діяло в момент дозволеного втручання, якщо ніщо не дає змоги припустити, що це право суперечить об'єкту й цілі ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції. У таких випадках Суд оцінює певні обставини, за яких порушено певні інтереси заявника, може певні позаправові конструкції при визначених обставинах тлумачити як «*possession*» і надавати захист позивачеві, особливо якщо внутрішньонаціональне право допускає, що ті чи інші конструкції або інтереси є об'єктами права власності (див., наприклад, § 68 *Ivanova*

and Cherkezov v. Bulgaria [26]). Отже, як правильно зазначають автори путівника з Європейської конвенції про права людини, визнання майнового інтересу національними судами є значною мірою спільномірним з відповідною оцінкою ЄСПЛ, хоча й не визначальним та остаточним.

Четвертим аспектом автономності концепції «*possession*» стосується випадків, коли особа позбавляється права власності чи майна. Сам по собі факт утрати майна чи права на таке майно не перешкоджає вважати його «майном» у розумінні ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, захищенням від посягань з боку третіх осіб. Як приклад можна навести справу «*Beyeler v. Italy*» (2000), де Суд установив наявність майнового інтересу, захищеного ст. 1 Протоколу № 1, навіть в умовах, коли договір на придбання картини вважався недійсним і нікчемним національними органами на тій підставі, що заявник володів картиною протягом декількох років і що був фактично визнаний владою як володілець, котрий має майнові інтереси щодо такої картини, і навіть отримав компенсацію за неї.

Й останнє, на чому засновується автономність, стосується справ щодо немайнових, точніше, нефізичних активів. Під час вирішення таких спорів Судом береться до уваги, зокрема, те, чи визначене правове становище заявника впливало на виникнення в нього певних фінансових прав та інтересів, а отже, мало економічне значення [27]. Отже, наприклад, Суд виходив із оцінки обставин у справі про об'єкти інтелектуальної власності, такі як торгові марки й авторські права (*Melnychuk v. Ukraine* (2005) [28]; *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* (2007), або ліцензії на використання майна певним чином (наприклад, ліцензії на обслуговування алкогольних напоїв або права на риболовлю). У всіх випадках Суд дійшов висновку, що такі майнові інтереси охоплюються поняттям «майно», у тому числі виняткове право на користування Інтернет-доменами, зареєстрованими на ім'я компанії (*Paeffgen GmbH v. Germany* (2007) [29]).

Висновки

Отже, підсумовуючи дослідження практики ЄСПЛ у частині формування змісту поняття «майно» («*possessions*») у світлі ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції, варто відзначити, що Суд досить гнучко підходить до тлумачення цього терміна, поступово розширюючи його зміст ті включаючи до нього все нові й нові елементи, які раніше не могли охоплюватися поняттям «майно» чи «річ». Сама категорія «майно» перебуває в постійному

оновленні та розвитку, доповнюється й деталізується. Разом із тим у розумінні ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції порушенням може бути лише те право на майно або відповідні інтереси особи в майні, якщо про такі інтереси заявлено й особа мала законні підстави вважати такі інтереси своїми. У наступних статтях ми на цьому більш детально зупинимось, а також на питанні кожного складника поняття «майно».

Список використаних джерел:

1. Гамбаров Ю.С. Гражданское право: Общая часть. Москва : Зерцало, 2003. 816 с.
2. Братусь С.Н. Предмет и система советского гражданского права. Москва : Госюриздат, 1963. 198 с.
3. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 664 с.
4. Карнаух Б.П. Поняття майна в практиці Європейського суду з прав людини. *Проблеми законності*. 2016. № 132. С. 205–214.
5. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4 November 1950. United Nation Treaty Collection. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20213/volume-213-I-2889-English.pdf>; Protocol to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 20 March 1952. European Court of Human Rights. URL : https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
6. Перший Протокол до Конвенції про захист прав і основних свобод людини від 20.03.1952 / *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535/ed19900101.
7. Black's Law Dictionary. Bryan A. Garner. Ninth ed. New York : Thompson Reuters, 2009. С. 1335.
8. Judgment of 29 March 2010: Case of Depalle v. France: Apl. № 34044/02. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97978>; Judgement of 11 January 2007: Case of Depalle v. France: Apl. № 34044/02. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78981>.
9. Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. European Court of Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG.pdf.
10. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид., випр., допов. Київ, 2015. С. 128–130.
11. Judgment of 19 December 1989: Case of Mellacher and others v. Austria: Appl. №. 10522/83; 11011/84; 11070/84. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57616>.
12. Judgment of 07 July 1989: Case of Tre Traktörer Aktiebolag v. Sweden: Apl. № 10873/84. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-57586>.
13. Judgment of 26 June 1986: Case of Van Marle and others v. The Netherlands: Apl. № 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79. European Court of Human Rights. URL: <http://echr.ketse.com/doc/8543.79-8674.79-8675.79-8685.79-en-19860626/view/>.
14. Judgment of 13 June 1979: Case of Marckx v. Belgium: Apl. № 6833/74. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57534>.
15. Judgment of 23 November 1983: Case of Van Der Musselle v. Belgium: Apl. № 8919/80. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57591>.
16. Gomien D. Short guide to the European Convention on Human Rights. Council of Europe Press, 1991. P. 76–79.
17. Linderfalk U. On the Interpretations of Treaties. The Modern international Law as Expressed in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. The Netherlands : Springer, 2007. P. 29–30.
18. S. van Drooghenbroeck The concept of 'possessions' within the meaning of Article 1 of the first Protocol to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. *The European Legal Forum*. 2000/01. № 7. P. 437–438.
19. F. van Dijk, F. van Hoof, A. van Rijn Theory and Practice of The European Convention of Human Rights. London-The Hague-Boston, 2006. P. 620.
20. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. *Офіційний вісник України*. 2006. № 12. Ст. 792.
21. Judgment of 5 January 2000: Case of Beyeler v. Italy: Apl. № 33202/96. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58832>.
22. Judgment of 29 March 2010: Case of Depalle v. France: Apl. № 34044/02. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-1075>.
23. Judgment of 11 January 2007: Case of Anheuser-Busch Inc. v. Portugal: Apl. № 73049/01. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78981>.
24. Judgment of 30 November 2004: Case of Öneriyıldız v. Turkey: Apl. № 48939/99. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67614>.
25. Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. European Court of Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG.pdf.
26. Judgment of 21 April 2016: Case of Ivanova and Cherkezov v. Bulgaria: Apl. № 46577/15. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-162117>.
27. Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. European Court of

Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG.pdf.

28. Judgment of 05 July 2005: Case of Melnychuk v. Ukraine: Apl. № 28743/03. European Court of Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70089>.

29. Judgment of 18 September 2007: Case of Paeffgen GmbH v. Germany: Apl. № 25379/04, 21688/05, 21722/05 and 21770/05. European Court of Human Rights. URL: <http://echr.ketse.com/doc/25379.04-21688.05-21722.05-21770.05-en-20070918/view/>.

Vadim Tsiura. The concept of property and its interpretation in determining the case law of the European Court of Human Rights

The article considers the concept of property in the theory and practice of civil law. A separate analysis of the concept of property in the doctrine of civil law, some views of pre-revolutionary scholars on the concept of property and property relations. It is determined that today the issue of the concept of "property" and property relations is practically not paid attention in the scientific works. In addition, it is determined that the recent law enforcement practice of Ukrainian courts, which is increasingly oriented and adapted to the case law of the European Court of Human Rights, requires fundamental developments and recommendations on the qualification of basic concepts "property", "property rights", "peaceful possession of property" etc.

The concept of "property" is explored in the sense that underlies Art. 1 of Protocol 1 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

The concept of property is analyzed separately in the context of the case law of the European Court of Human Rights. It is determined that the notion of property, first, has an autonomous meaning in the context of the application of the Convention and its protocols; secondly, it concerns a number of objects in respect of which natural and legal persons have or may have future property interests: a) things; b) property rights; c) assets; d) debt obligations under court decisions; e) corporate rights to company assets; f) property rights arising from liabilities in the stock and other financial markets; g) the company's client portfolio; h) rights granted under banking and other licenses in the field of professional activity; i) rights and interests in relation to the expected income; i) rights relating to intellectual property; i) rights to transfer property and/or housing for rent; j) the right to receive social benefits and pensions; j) related to the infliction of damage to the property of a person as a result of armed conflicts.

A number of judgments of the European Court of Human Rights concerning the concept and types of property are characterized. It is determined that the Court is quite flexible in its interpretation of this term, gradually expanding its meaning and including more and more elements.

Key words: property relations, decisions of the European Court of Human Rights, civil law, things, assets, rights and interests of subjects, expected income, real estate, movable property, bank deposit.

